

POSTANOWIENIE

15 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Łochowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 15 listopada 2023 r. w Warszawie
zażalenia Skarbu Państwa - Komendanta Policji
na wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 24 sierpnia 2023 r., VII AGa 488/23,
w sprawie z powództwa D. R.
przeciwko Skarbowi Państwa - Komendantowi Policji
o ochronę praw autorskich,

uchyla punkt I. zaskarżonego wyroku.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 24 sierpnia 2023 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 31 stycznia 2022 r., w zakresie w jakim Sąd ten zasądził na rzecz powoda 60 000 zł z odsetkami z tytułu zadośćuczynienia oraz co do kosztów procesu i przekazał sprawę w tej części do ponownego rozpoznania, oddalając apelację w pozostałym zakresie. Sąd drugiej instancji uznał, że Sąd Okręgowy w tym zakresie nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ zaniechał zbadania podstawy faktycznej żądania pozwu w części obejmującej żądanie zasądzenia zadośćuczynienia, a także zaniechał dokonania oceny prawnej co do tego, które autorskie prawo osobiste zostało naruszone w taki sposób, że żądanie zasądzenia zadośćuczynienia było uzasadnione, czego konsekwencją było zaniechanie oceny wysokości przyznanej kwoty.

Zażalenie na ten wyrok wniósł pozwany, zaskarżając go w części, w jakiej

Sąd drugiej instancji uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, wnosząc o jego uchylenie w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Skarżący zarzucił wyrokowi naruszenie art. 384 § 4 k.p.c.

W odpowiedzi na zażalenie powód wniósł o jego oddalenie oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Rozpoznając przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie na kasatoryjne orzeczenie sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd ten prawidłowo zastosował art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. Sąd drugiej instancji może bowiem uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w przypadku nieważności postępowania (§ 2), nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy więc przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z tych przesłanek, a zatem, czy powołana przez sąd rozpoznający apelację przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem badania przy rozpoznaniu zażalenia jest istnienie procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy (postanowienia SN: z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41; z 14 marca 2019 r., IV CZ 94/18).

Sąd Najwyższy przyjmuje konsekwentnie, że rozstrzygnięcie o uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania następuje w razie stwierdzenia takich wad orzeczenia w postępowaniu sądu pierwszej instancji, których sąd drugiej instancji nie może sam usunąć, wydając wyrok reformatoryjny. Prowadzenie przez sąd drugiej instancji uzupełniającego postępowania dowodowego i orzekanie reformatoryjne powinno zatem stanowić regułę, gdyż odpowiada założeniom apelacji pełnej. Przemawia to za ścieśniającą wykładnią przyczyn uchylenia orzeczenia określonych w art. 386 § 2 i § 4 k.p.c.

2. Pojęcie nierozpoznania istoty sprawy interpretowane jest jako wadliwość rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. m.in. postanowienie SN z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 nr 1, poz. 22, oraz wyroki SN z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, i z 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2).

Wykładnia językowa, systemowa i funkcjonalna tego zwrotu pozwala na przyjęcie, że wszelkie inne wady rozstrzygnięcia, dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego (poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości), nie uzasadniają uchylecia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Tego rodzaju braki w postępowaniu dowodowym i uchybienia prawu materialnemu popełnione w procesie subsumpcji powinny być w systemie apelacji pełnej załatwiane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (postanowienie SN z 27 lutego 2020 r., I CZ 2/20).

W szczególności w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że oceny o nierozpoznaniu istoty sprawy nie uzasadnia niedostateczne rozważenie przez sąd pierwszej instancji przepisów prawa materialnego, mających zastosowanie w sprawie, ani tym bardziej niedostateczne uzasadnienie wyrażonego w tym zakresie stanowiska. Sąd drugiej instancji jest zobowiązany samodzielnie dokonać oceny prawnej dochodzonego żądania i skonfrontować ją z zaskarżonym orzeczeniem oraz uzasadniającymi go motywami, nie będąc przy tym ograniczony zarzutami apelacji (tak m.in. postanowienie SN z 19 marca 2014 r., I CZ 18/14).

3. Nie jest, wobec tego trafne stanowisko Sądu drugiej instancji, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż z uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika ocena, jakie autorskie prawo majątkowe zostało naruszone, w jaki sposób doszło do naruszenia, na czym polegała krzywda powoda oraz co wpłynęło na wysokość zasądzzonego zadośćuczynienia.

Sąd Okręgowy wskazał, że w niniejszej sprawie zastosowanie środka przewidzianego w art. 79 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych nie budzi wątpliwości i w oparciu o ten przepis ocenił dochodzone przez powoda roszczenie. Jeżeli Sąd Apelacyjny nie dostrzegł podstaw do podzielenia tej oceny prawnej lub uznał, że ocena ta nie jest wyczerpująca powinien dokonać jej samodzielnie i wydać wyrok reformatoryjny (art. 386 § 1 k.p.c.). Nie ma też przeszkód, aby sąd drugiej instancji wypowiedział się o tych okolicznościach, które jego zdaniem mają znaczenie dla rozstrzygnięcia, lecz ich ocena została pominięta przez Sąd pierwszej instancji. Sąd rozpoznający apelację orzeka bowiem na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym (art. 382 k.p.c.). Sąd drugiej instancji mógł również samodzielnie uzupełnić postępowanie dowodowe, w szczególności uzupełniając przesłuchać powoda, skoro dostrzegł taką potrzebę.

Należy przy tym mieć na względzie, że roszczenie o zadośćuczynienie jest ze swej istoty roszczeniem ocennym, szacunkowym, co – przy ustalaniu jego wysokości – zapewnia sądowi orzekającemu znaczny stopień swobody (zob. wyrok SN z 12 maja 2005 r., III CK 588/04).

4. Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił pkt I. zaskarżonego wyroku i nie rozstrzygał o kosztach postępowania zażaleniowego, skoro obowiązek rozstrzygania przez sąd właściwy przy ponownym rozpoznaniu sprawy o kosztach postępowania zażaleniowego toczącego się przed Sądem Najwyższym wynika wprost z ustawy (postanowienie SN z 8 listopada 2019 r., V CZ 50/19, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 18).

(D.Z.)

(R.G.)